

SZÖVEGÉRTÉS ÉS FOGALOMHASZNÁLAT

A taneszköz azzal a **céllal** és **segítő szándékkal** készült, hogy a szövegértési képességek fejlesztése és mérése **ne kampányszerűen** – az érettségire való közvetlen felkészülés jegyében vagy egy-egy reprezentatív mérés előtt – történjen, hanem a magyar nyelv és irodalom oktatásának **szerves és állandó** része legyen.

Tudatosítja tehát, hogy a szövegértési és fogalomhasználati kompetenciák fejlesztése és mérése:

- **folyamatos** feladat a 9–12. évfolyamon is, és
- **a tantárgy tematikájához, ismeretanyagához** kapcsolódik.

A szövegértés **tantárgyközi kompetencia** – **minden tantárgy** tanításában kiemelten fejlesztendő képesség!

A magyartanításnak **nem feladata** a **más szaktárgyakhoz** kapcsolódó, ismeretterjesztő vagy gyakorlati szövegművek értésének vizsgálata, de a saját tantárgyi kereteihez kötődő fejlesztéssel is segíti a tantárgyfüggetlen kompetenciafejlesztést!

Az *Irodalom 11. Szövegértés és fogalomhasználat* a **11. évfolyam irodalmi ismeretanyagához** kapcsolódó, képességszintjének megfelelő feladatsorokat tartalmaz.

A feladatsorok szemléletükben és felépítésükben a magyar nyelv és irodalom **érettségi feladattípusainak** mintájára készültek, és ehhez igazodnak a 40 pontos értékelési lehetőségek is.

A szövegértési feladatsorok és a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatok között nem az elsajátított ismeretek mennyiségében és alkalmazásában van különbség, hanem abban, hogy **másfajta** szövegértési **képességeket, technikákat, ismereteket** kíván a **kétféle feladattípus**.

Mivel a **szövegértési és a fogalomhasználati kompetencia** fejlesztésére egyaránt szükség van, ezért ajánlott **mindkettő gyakorlása és gyakoroltatása**.

A 11. évfolyam ismeretanyagához kötődő kötet

– **10 szövegértési feladatsort** közöl, az évfolyam irodalmi ismeretanyagának szerzőihez kapcsolódóan: Arany János, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Babits Mihály írásaiból; illetve esszé-, tanulmányrészleteket Tolsztojról, Ady szimbolizmusáról, Krúdy Szindbádjáról, Kosztolányiról, a századvég lírájáról, Juhász Gyula és Tóth Árpád költészetéről; célkitűzés a kiemelkedő szerzők műveivel, illetve jelentős tanulmányok, értekezések, esszék részleteivel való szövegszintű ismerkedés is.

– **5 nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort** közöl, a kiemelt, életmű szinten megismerendő magyar szerzőkre – **Arany, Ady, Babits, Kosztolányi** – irányultan, illetve a színház- és drámatörténetből **Madách Imre** *Az ember tragédiája* című drámai költeményére.

A szövegbázis a szerző műve vagy egy róla, művéről szóló értekezés. Az öt nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor felöleli a 11. évfolyam legnagyobb témaköreit, kiemelkedő alkotóit, valamint a színház- és drámatörténet reprezentatív alkotását.

A TANESZKÖZ BEMUTATÁSA, JELLEGE

CÉLJA

- A szövegértési és fogalomhasználati képességek és készségek folyamatos fejlesztése, mérése;
- gyakorlás és ellenőrzés;
- a figyelemnek a szövegekre irányítása.

TARTALMA

A 11. évfolyam ismeretanyagához kapcsolódó, képességszintjének megfelelő feladatsorok.

- 10 szövegértési feladatsor
- 5 nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

ÚJDONSÁGA

- A feladatsorok az érettségi feladattípusainak mintájára készültek, és ehhez igazodnak az értékelési lehetőségek (40 pont) is.
- A feladatsorok az évfolyam ismeretanyagához kapcsolódnak és
- a lineáris tananyag-elrendezéshez, figyelembe véve a tantervek és az érettségi követelményrendszerét.

HELYE A TANESZKÖZ- SOROZATBAN

A szövegértési feladatsorok a fokozatosság elvének betartásával készültek.

A 11. évfolyamnak szánt taneszköz

- mind a szövegértési feladatsorokban,
- mind a műveltségi feladatsorokban,
- mind ezek értékelésében

az érettségi vizsga feladatsorainak mintáját követi.

A FELADATSOROK BÁZISSZÖVEGÉNEK JELLEGE

A feladatsorok bázisszövege mindvégig kapcsolódik a magyar irodalom tantárgy ismeretköreihez.

A bázisszövegek

- esszé-részleteket,
- értekezés- és tanulmányrészleteket,
- levelet,
- (a műveltségi feladatsorokhoz) lírai alkotásokat tartalmaznak.

Lehetővé teszik a súlyponti témakörök ismeretanyagának bővítését, és néhány szépirodalmi alkotás, illetve értekezés-részlet értő olvasását, szövegirányult megközelítését.

**FELHASZNÁLÁSI
LEHETŐSÉGEK**

- Gyakorlás, mérés az adott évfolyamon
- Ismétlés, ellenőrzés
- Próbamérés az érettségire készülőknek

**METODIKAI
FELHASZNÁLHATÓSÁG**

- Egyéni gyakorlás
- Tanórai munka (egyéni vagy csoportos)
- Témazáró ellenőrzés

**AZ ELLENŐRZÉS
LEHETŐSÉGE**

A kiadványhoz javítási-értékelési útmutató készült.

■ SZÖVEGÉRTÉSI FELADATSOROK

■ 1. Arany János levele Tompa Mihálynak

Nagykőrös, május 23. 1853.

Kedves barátom!

Mit tehetnék okosabb dolgot ez esős időben, mint hogy ma kapott leveledre még ma válaszoljak? Igen jól tevéd, hogy nem vártad, míg „defluit amnis”¹: az ember annyi bajjal küszködik ez árnyékvilágban, hogy nehéz annak végét várni. Az én kedélyem sincs a legrózsásabb állapotban, de igyekszem eltakarni sebeimet, megcsalni magamat, hogy ez álom, egy-két percre legalább, boldogítson. Nőd jobban létén szívünkéből örülünk; az enyém mind e napig sem jött egészen helyre, ma délután is lázról panaszkodott, mert cseléde nincs, kénytelen dologhoz nyúlni, mit én váltig ellenzek, de nyugtalan természete s a házi szükség parancsolja. A hivatal nekem is gyakran nem kényelmes ruha, de benne vagyok, nem vethetem le oly könnyen, mint szeretném. Pár nappal ezelőtt érkeztek felsőbb helyről a feltételek, melyek alatt iskolánk nyilvánossá lehet, s ezek között van egy-két pont, melyet „Erdély és a Pártium” nehezen lából meg². Majd meglássuk. Volt oly bolond óráim, midőn meg akartam előzni a zimankót, mint „Megyeri a macskát”, de ismét azt gondolám, hadd menjen! Eligazodik az magától. Önéletírásunk szigorúbban, részletesebben kívántatik, s a figyelem már most irodalmi pályánkra is kiterjed stb., stb. Azonban, becsületére legyen mondva az említett leíratnak, ígér valami Nachsishtet³ is, és mi némileg kecsegtetjük magunkat beférhetni e köpeny alá.

A szerkesztőkkel nekem is meggyűlt a bajom. Tudod, az én líráim nagyon „hangtalan madár”, ritkán szól, akkor sem jól. Ezek az emberek pedig azt kívánják, hogy dúdoljunk derűre-borúra, minden héten hatot, de ez nem megy. Azaz menne, de nem lenne köszönet benne. Ha te oly szívből szakadt és lélektől lelkezett verset tudsz írni haza érkeztedkor, azt hiszik, hogy minden, ki már egyszer az uborkafán ül, csak veszi a papírt és olyat fog egy fél szivar mellett firkantani. Közelebb Pesten, a Komlóban, rám mász Török János, szorongatja karomat válltól könyékig, teszi a szépet, megbámul elöl is, hátul is, üdvözli bennem a nem tom miféle csillagot, orrát az enyémhez nyomja, szájával a fülemet majd leharapja etc.; mi süil ki belőle? Felelet: egy felhívás, írjak az Igazmondó naptárba egy verset, mely magába foglalja Nagy Lajos tetteit, kormányzatát, a fényes kornak teljes, hű rajzát, aztán vonatkozva a mostani viszonyokra, fejtse ki, hogy a magyarnak nincs oka jövője iránt kishitűvé lenni; a nemzet nagyságát nem terjedelme, hanem erkölcsi ereje, műveltsége etc. teszi. Ez a feladat. Hasonlóképp adott eszmét tavaly Lisznyainak: az eredményt eléggé bámultuk a „Mi a fő dolog” című versben. Mit tehettem? Sietős utam volt szállásomra, az étel megfagyott tányéromon, az ostrom erős volt: meg kellett ígérnem. Őszinte szándékom összeírni valami kauderwelschet⁴, majd meglátod a naptárban. Ha lehet, Lisznyait fogom utánozni, csapok oly bombasztokat, hogy „csak úgy bámul belé a bölcs kalendárium.”

Eső, víz itt is van, de az én kertemet el nem mossa, rétemet be nem iszapolja: így én szerencsebb vagyok, mint te.

Ami ezután következik leveledben, kár volna oly komolyan vened. Ha ma rajtad, holnap rajtam vagy más jó embereken. Engem, a múltra nézve, teljesen megnyugtattak soraid: a jövőre nem szükség óvatosságot ajánlanom. „Tél és harmat, nyár és hó, mind csak hiábavaló!” A költőnek azért, hogy nemzete előmentét eszközölje, éppen nem szükség a politikától kölcsönzeni eszméket:

¹ „defluit amnis”: lefolyik az ár; Horatius *Ars poeticájából* (latin)

² „Erdély és a Pártium” nehezen lából meg: célzás az odavaló, a szabadságharc miatt kompromittált tanárookra

³ Nachsishtet: elnézést, kíméletet (német)

⁴ kauderwelschet: zagyvaságot (német)

ő énekeljen, költsön úgy, mintha végcélja nem egyéb volna magánál a költészetnél; már megtette kötelességét nemzete irányában. A nemzet, kinek jeles költői vannak, érzeni fogja önbecsét, habár a költemények nincsenek elárasztva politikával, hazafisággal s egyéb ilyen frázisokkal. A virág-regék éppen úgy célra visznek, vagy még jobban, mint a leghazafiasabb költemények.

Csak egy héten egyszer! No persze. Akkor remélem, hogy komának is el fogtál volna hívni. Igazán neheztelnék, ha oly fatális körülmény nem szólna mentségedre! Petőfi Debrecenben volt, mi Szalontán, s fiának mi vagyunk keresztap-anya. Tőled azt nem kívántuk, tudjuk, hogy ottan valamely falusi tekintetek is befolyhattak a dologba: patronátus, ismeretség, rokonságféle etc. De azért a komaság áll, és pedig nem szárazkomaság többé, azt elhidd, és velem is elhited, különben jaj neked Szuhai, kopasz fejednek!

Hogy professzornak hívtalak helyembe, az csak vicc volt, legközelebb elküldöm hozzá a 10 kötetes kommentárt, hogy megérthesd. Ne jöjj biz ide, barátom, még a fiadnak is hagyd végrendeletbe, hogy ő se jöjjön. Nem mondom, hogy az emberek rosszabbak, mint máshol, nem mondom, hogy ezer meg ezer ember nem tengődik silányabb helyzetben; de részint fent érintett s ahhoz hasonló körülmények, részint a mindennapi szükségét is kabátos embernél, nehezen pótoló jövedelem nagyon parlag kilátást nyújt egy családnak a jövőre. Valamit félretenni merő lehetetlenség, vagy ha az ember koplalva, szájától a falatot elszakítva egy-két garast meggazdálkodhatnék is, mi haszna? Birtokot ugyan itt nem fog szerezni, lévén egy holdacska föld 3-400 forint. Tehát az embernek, míg bírja a dolgot, s vagy alulról vagy felülről jövő véletlen meg nem fosztja kenyerétől, addig 600 forint, miből csak 200-at ad szállásért, tüzelőért; azontúl „nagy a világ, kolduljatok”, mint egy skót ballada zengi.

Jánosit fogom köszönteni, Mentovicsot dettó; hanem még nem esett kezemre. A Divatcsarnokba nemcsak ő ír, de én is. Tudni kell, hogy a lap minden nyeglesége mellett máris szalonlap, előfizetője van jó számmal: szükség tehát, hogy az irodalom azon körökben ne csak holmi nagyreményű porontyok által legyen képviselve, nehogy azon osztály igazolva találja megvetését, mellyel eddig a magyar írók iránt viseltetett. Mert hidd el, barátom, ott ülhet Pákh az ő szigorú homlokával, a közönség nagy része, s éppen azok, kik fizethetnének, a hírt sem hallja meg, uti figura docet⁵. Szüksége van irodalmunknak nyeglére, ki alázatos bókok között elhordja lapját a nagy házakhoz, mint színész a teátrumcédulát, kösse fűre-fára; ezt ugyan te nem teszed, én sem, de ha van, aki teszi, hadd tegye s hadd vigye nevünket is oda, hol „felfedezik”. A Hölgyfutár egészen más, annak közönsége circiter⁶ az, mi a Visszhangé s más lapoké volt; aztán meg Császárnál nem látszik praedominálni⁷ senki. Mindenik versemet én sem küldeném hozzá, de akad néha, ami éppen odavaló. Ezt így megmondtam Pákhnak is, meg a többinek, és igaznak vallották okaimat. Hogy a Jókai lapja nincs olyan, mint az Életképek voltak, ennek okát kérdezed. Mert az 1853-ban szerkesztődik. Kálmán ugyancsak regnál benne: közelebb Petőfi védelmére köt kardot (gondolom, olvastad, ha nem, olvasd el, mert rád is jár a rúd benne) – „csattog a foga, majd megeszi a méreg”, hogy másokat, nem tudom kiket, s nem tudom kik, Petőfihez hasonlítanak. Szegény Petőfi! Nyugodtan alhatol sírod éjében, neved élni fog örökké, Tóth K. kivívtá számára a halhatatlanságot! Ne féltsük már Petőfit.

Gerebennek én sem válaszoltam. Azt mondják, már 4000 előfizetője van, s akkor díjazhat tűrhetőleg. Fizet fű-fa barátom, csak írni kell.

Majd el is feledek visszatérni: tehát ünnep előtt Pesten voltam 2 egész napig. Kis poétámat látogattam meg, egyéb dolgom semmi se volt. Pákhnál jártam, ott találkoztam a „clubbal”, olvastam a bosnyákhatárszéli levelet is. Egyéb nevezetes nem történt semmi.

Július végén mégy-e Pestre? Mert addig mi nehezen leszünk szabadok. Azonban jöjj – jöjj – jöjj – fényes délben vagy éjfélben tárt karokkal fogadunk. A hanvai útról még most korán van beszélni, mert az ördög (fátum vagy mi fene) nem alszik.

⁵ uti figura docet: ahogy a példa mutatja (latin)

⁶ circiter: körülbelül (német)

⁷ praedominálni: előre kijelölt túlsúlyt szerezni (latin)

Csak ne szeretné az ember a feleségét! Szeresse biz azt édes barátom! Kit szeressen másképp! Örvedetes jel a másodszeri szerencsés procedúra: a többtől még kevésbé lehet félni.

Íme végigmentem leveled során, most a magam fejétől kéne írnom, de a papír mindjárt elfogy. Egészségem tűrhető, bár most májusban megint intést kaptam, hogy egész szép tavasszal oda fogok költözni, hol nincs schulinspektor⁸, s az egy kissé megrezzentett. Krónikus bajomnak (mivel kinevetnétek, ha mondanám) circiter öt év óta majd semmi jelenségét nem éreztem, de most újra megmozdítá egy körmét. Mindazáltal még néhány tavaszt remélek, kivált ha 5 évben lép egyet a baj, mit bizony 1839 óta hordok keblemben, mint sérült szarvas a nyilat. Nem hipochondria, meglátod egyszer; addig tehát szeresd a téged, titeket, nődet, fiadat oly forrón szerető, ölelő, csókoló

igaz barátodat
Arany Jánost.

[Utóirat] Nehogy ez utóbbi körülményt oly módon érintsd válaszodban, hogy nőm megértse.

⁸ schulinspektor: iskola-felügyelő (német)

Szövegértési feladatsor

Olvasd el figyelmesen a fenti szöveget, majd válaszolj a kérdésekre! (40 pont)

1. Milyen elv szervezi Arany János levelének gondolatmenetét? Írj ki az első három bekezdésből 3 olyan nyelvi fordulatot, amely igazolja állításodat!

4

a) A gondolatmenet szervezője:

2

b) Nyelvi fordulatok:

2

2. Nevezd meg a levél tartalmát meghatározó két témakört!

2

3. Arany hivatkozik Petőfivel való komasági kapcsolatára. Milyen, a Tompa család életében bekövetkezett fontos eseményre utal ezzel? Nevezd meg a családi eseményt!

1

4. Keresd ki a szövegből az alábbi adatokat!

5

a) Tompa Mihály lakóhelye:

1

b) Arany János foglalkozása:

1

c) A *Divatcsarnok* című lap szerkesztője (csak vezetéknev):

1

d) Jókai (korábban szerkesztett) folyóiratának címe:

1

e) Egy pesti vendéglő neve:

1

5. Kapcsold össze a szövegbeli – hol gúnyos, hol pontatlan, hol megnevezetlen szerzőjű – utalásokat, idézeteket az alkotókkal, műfajokkal!

4

a) virágregék	A) skót ballada
b) Mi a fő dolog?	B) Tompa Mihály
c) „nagy a világ, kolduljatok”	C) Kölcsey Ferenc
d) „Tél és harmat, nyár és hó, mind csak hiábavaló!”	D) Lisznyay Kálmán

a) b) c) d)

6. Add meg az alábbi kifejezések szinonimáját, mai nyelvhasználati megfelelőjét!

4

a) falusi tekintetek:

1

1 b) ki már egyszer az uborkafán ül:

1 c) fizet fű-fa:

1 d) nagyreményű porontyok:

4 7. Az Arany János által rendkívül nagyra becsült Széchenyi István írja a *Hitelben*: „Tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma. Nem termékeny lapály, hegyek, ásványok, éghajlat stb. teszik a közérőt, hanem az ész, mely azokat józanon használni tudja.”

1 a) Kitől idézi a levél – pontatlanul – Széchenyi gondolatát? Nevezd meg a személyt!
A közlő neve:

3 b) Értelmezd a szövegösszefüggés és a hangnem alapján, hogy miként viszonyul hozzá Arany és miért?
Az elhangzottakhoz való viszony:

2 8. Arany János kétszer idéz szó szerint egész mondatot Tompa Mihály leveléből. Írd ki a két mondatot! A bekezdéskezdő mondatok modalitása segítséget nyújt!

1 Első mondat:

1 Második mondat:

2 9. Add meg az alábbi meghatározások idegen szóval való kifejezését a szöveg alapján!

1 a) képzelt beteg:

1 b) ugyanaz:

1 10. Állapítsd meg, mi a második bekezdés (*A szerkesztőkkel nekem is...*) tételmondata!
A tételmondat:

4 11. A levél írója kifejti a költők feladatáról vallott gondolatát. Keresd ki a szövegből az erre vonatkozó fókuszmondatot! Értelmezd a levél egésze alapján a gondolatot!

1 Fókuszmondat (első hét szava):

3 A fókuszmondat értelmezése:

12. Írj ki az utolsó bekezdésből (*Íme végigmentem...*) egy-egy példát az alábbi alakzatokra és szóképekre!

5

a) szépítő körülírás:

1

b) megszemélyesítés (igei metafora):

1

c) hasonlat:

1

d) halmozásos fokozás:

1

e) metonímia / szinekdoché:

1

13. Miért szerepel utóirat a levélben? Nevez meg két okot!

2

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Összpontszám

40

■ 2. Mikszáth Kálmán: *A saját ábrázatomról*

(részlet)

A jó palócok

Kedves barátom!

Midőn arra kérsz, hogy néhány szót írjak *A jó palócok* díszkiadásához, az első tollvonás csak az lehet, hogy megköszönjem neked a buzgalmat, gondot és költséget, amit az én legkedvesebb szülőtemnek költöztetésére fordítottál.

Bizony nem gondoltam volna, mikor hozzád adtam kosztba, hogy egy évtized múlva ilyen csillogó ruhában fog pompázni. Egyszerű szegény könyvecske volt, amint a világba elindult, olcsó zöldes köpenykében, zsöngé apró képekkel, kezdő piktorok kísérleteivel. Az apjának semmi neve se volt, amire támaszkodhatott volna, a genre is lenézett, megvetett. Nem volt valami nagy bizalmam a karrierjéhez.

Hiszen tudod, hogy megy ez Magyarországon. A könyv megeszi a kiadót, a könyvet megeszi az egér, az egeret megeszi a macska. A macskánál aztán megakad az egész irodalmi pályafutás, mert a macskát nem eszi meg senki. Az író ellenben semleges perszóna az egészben. Őt nem eszik, de ő sem eszik.

Mondom, nem volt hozzá valami nagy bizalmam, de most, midőn idegen nyelveken, ragyogó külsővel visszatér, magam is hinni kezdek az életrevalóságában, s minek is titkolnám, szívem megtelik atyai örömmel. Magamat látom a könyvben, aminő voltam fiatalkoromban, s aminő már sohasem leszek többé.

Még zúgnak az erdők, hiszen zúgnak még a palóc dombokon, még nyílnak a réteken a virágok, még száll a magdalena-bogár keletre-nyugatra, de már eszembe se jut gyanúba fogni, hogy üzenetet visz... talán éppen Bede Erzsitől Szűcs Palihoz.

Még látom képzeletemben a templomba lépegetni a tündérszép menyecskéket, bokros kendőikben, rámás piros csizmáikban (amiket Filesik varrt), koronás imakönyveikkel, de már nem érdekel úgy, mint régen, hogy mit susognak egymást közt. Még visszaálmodom néha a Péri leányok haját, de a hajillatot már nem érzem.

Negyven év ül rajtam, és én tizenöt éve ülök az újságírói asztalnál.

Más világban vagyok, más viszonyok, más emberek közé lökött az élet. Azokat festem most. S amennyi cifra szűrt akasztgattam egykor a jó palócokra, azokat leszedegettem, apránként, adókat szavazgatván meg a nyakukba.

De ha én öregszem, barátom, jólesik látnom, hogy te miként kezdesz fiatalodni. Mert valóban fiatal vérmesség kell ahhoz, hogy szépirodalmi kötetbe ennyi költséget versz be. Nem hiszem, hogy nem a vén Galandáné boszorkányozott meg.

De a fiatalosság rugója, jól tudom én, a nemes kötekedés, hogy e könyvből, melyet te úgy szeretsz, az a rész legyen szebbik, amit te adtál hozzá. Levertél, elösmérem.

Nem hogy kicsinyelni akarnám a könyvet, hiszen én írtam, egy darab a lelkemből. S aztán jó volt hozzám. Sok örömet szerzett. Olyan kis mesebeli könyv lett, aki megrázkódott. És azt mondta: „Gyere, kedves gazdám, a hátamra, elviszlek, ahova el akarsz jutni.” Elvitt a Kisfaludy Társaságba, elvitt az Akadémia tudósai közé, elvitt a törvényhozási terembe. Hiszen az igaz, hogy szegény voltam, szegény maradtam, pénzt nem hozott az én könyvecském, de elég szép volt tőle ennyi is.

És mégis elfog az aggodalom, szorongó érzés vesz rajtam erőt e fényes, költséges foglalatnál. Mert láttam már én egyszerű mezei virágokat drága majolikacserépben – és alig mutattak valamit.

(1890)

Legkedvesebb könyveim

Falun növekedvén egy olyan háznál, ahol könyvek nincsenek (a kalendáriumon kívül), csak igen későn, tizenöt éves koromban jöttem rá arra a tudatra, hogy az olvasás nem minden esetben kényszermunka (mert annak tekintettem eddig), hanem élvezet is lehet. A históriákat, meséket mindamellet szerettem, s minthogy beteges, elkényeztetett s álmatlanságban szenvedő gyerek voltam, a falu kitűnően mesélő embereit apám odarendelte vagy fogadta az ágyamhoz, akik egész éjjelen tartottak kísérteties és mindenféle tündértörténetekkel, míg csak el nem aludtam.

Az első könyv, mely elementáris erővel ragadott el, a Jókai *Törökvilág Magyarországon* volt; lihegve rohantam végig a lapokon, s azontúl rabja lettem az olvasmányoknak.

Kritika nélkül olvastam azóta mindent, ami a kezembe akadt, jót, rosszat vegyesen, s ez még ma is szokásom. Azt merném mondani, hogy nincsenek kedvenc íróim, mint ahogy nincs kedvenc tartózkodási helye egy szenvedélyes utazónak, ki mindig mást és mást kíván és keres. Jókai eleinte nagy hatással volt rám, de mikor Dickenst megösmertem, ennek a melegsége hódított el. Viszont mikor rábukkantam Macaulay-ra, Dickenst dagályosnak kezdtem tartani és sok tekintetben fölösleges szöszaporítónak – fönséges tulajdonságai előtt természetesen meghajolva.

Bizonyosan ő a legnagyobb elbeszélő írója a világnak. Ezen még Dosztojevszkij sem változtathat.

Hogy mely könyvek tettek rám legnagyobb hatást? – veti ön fel.

Minden időszakban mások – ez az én feleletem. Dickenst négyszer, ötször olvastam, és a negyedik olvasás idejében álltam talán hatása alatt. Kevésre becsülöm azokat az írókat, akik egy könyv benyomása alatt lesznek írókká. Egyetlen asszonyt szeretni egy életen át, majdnem annyit jelent, mint nem ismerni az asszonyokat. Egyetlen művet hagyni dominálni magunk fölött, gyengeség jele. Egy mű még egy író se jelent, akármilyen nagy mű is az. Egy mű csak egy írónak bizonyos időszakát jelenti. Egészséges termelésnek egy író részéről azt tartom, mely a természethez alkalmazkodik. Tavasszal a természet cseresznyét hoz és szamócát, nyáron szilvát, ősszel szőlőt. Az olyan író, aki egész életében cseresznyét terem, abnormitás.

No, mármost ez a teória magyarázza meg a felfogásomat az olvasmányok hatásáról is. A tavaszi napfénynek van hatása a cseresznyefára, s rügyet fakaszt rajta, de mozdulatlanul hagyja a szőlőtőkét. Vagyis Jókai *Törökvilágja* nagy hatással volt rám tizenhat éves koromban, Dickens kicsiny hatással. Ha azonban a *Törökvilág*ot most olvasnám el, bizonyára nem volna meg az a fascináló¹ ereje.

Különben bocsássa meg ide nem való reflexióimat. A száraz igazság az (ön, gondolom, csak ezt kívánja tőlem), hogy a *Törökvilág* volt rám első nagy hatással. Később *Copperfield* Dávid hökkentett meg. Ez a könyv annyira imponált, hogy három évig nem nyúltam utána tollhoz, elkedvetlenedve az összehasonlítás miatt. Stílusom mostani egyszerűségét *Macaulay* apró esszéinek köszönöm, melyek kedvenc olvasmányaim voltak életemben. Általában *Macaulay* és *Carlyle* az én tanítómestereim az előadás mesterségében. Elbeszélni nem a regényíróktól tanultam, hanem e két történetírótól és a magyar paraszttól.

Még egyetlen regény rázott meg. *Raszkolnyikov* [*Bűn és bűnhődés*] Dosztojevszkijtől. De azt már későn olvastam. Öreg fa voltam már akkor, aki már nem nőhet másképp.

Tény azonban annyi, ha a pályámon végigtekintek, hogy érzem, egészen másféle író lettem volna, ha olvasmányaim történetesen más sorrendben következtek volna. Ha elébb kóstolom meg a pezsgőt meg a johannesbergit és csak azután a magyarádit vagy a tokajit. De hát így is jó.

(1904)

¹ igéző (latin)

Szövegértési feladatsor

Olvasd el figyelmesen a fenti szöveget, majd válaszolj a kérdésekre! (40 pont)

4

1. Milyen alkalom szülte az írásokat? Válaszaid 2-2 tényt tartalmazzanak!

2

a) *A jó palócok*:

.....

2

b) *Legkedvesebb könyveim*:

.....

2

2. Milyen tartalmi-gondolati elemek fűzik össze a két írást? Két közös sajátosságot említs!

.....

.....

.....

.....

3

3. Töltsd ki az alábbi táblázatot!

Életkor	Képi megfelelő	Olvasott szépirodalmi mű	Képi megfelelő
	tavas		
			szilva
		<i>Raszkolnyikov / Bűn és bűnhődés</i>	

2

4. Példamondattal világosítsd meg, miben különbözik a következő, hasonló alakú szópár (paronima) tagjainak jelentése!

1

a) kicsinyel:

.....

1

b) kicsinyell:

.....

5. Értelmezd a szöveg egészének ismeretében az *adókat szavazgatván meg a nyakukba* kifejezést legalább 3 tartalmi elemmel! A szövegösszefüggés alapján minősítsd a kijelentés hangnemét is!

4

Értelmezés 3 tartalmi elemmel:

3

.....

.....

.....

A kifejezés hangneme:

1

.....

6. Add meg az alábbi, idegen eredetű szavak szövegbeli magyar megfelelőjét!

4

a) teória:

1

b) dominál:

1

c) reflexió:

1

d) genre:

1

7. Igaz vagy hamis a megállapítás? Írd a megfelelő (I vagy H) betűjelet az állítások mellé!

6

a) *A jó palócok* anyagi sikert hozott Mikszáthnak.

1

b) A szerző Dosztojevszkijt tartotta a legnagyobb elbeszélőnek.

1

c) Mikszáth tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának.

1

d) Mikszáth gyerekkorában nyűgnek tartotta az olvasást.

1

e) Mikszáth szerint egyetlen mű is minősítheti az írókat.

1

f) Filcsik csizmadia volt.

1

8. Milyen viszony fűzi Mikszáthot *A jó palócok* című kötetéhez? Keress ki a szövegből 3 olyan kifejezést, amely állításodat igazolja!

4

A szerzői viszony megnevezése:

1

A viszonyt igazoló kifejezések:

3

.....

.....

.....

9. Mikszáth az írásokban említett művek egyikét elküldte Tisza Kálmánnak. A volt miniszterelnök így válaszolt: „Világrend felforgatása. Vagy minden eddigi regényt el kellene égetni, vagy ezt az egyet.” Nevezd meg az írókat és a mű címét!

2

Az író neve:

A mű címe:

6

10. Hasonlítsd össze *A jó palócok* első, valamint jubileumi kiadását az alábbi szempontok alapján! A rovatokba a szövegből vett kifejezéseket írd!

Az összehasonlítás szempontja	Első kiadás	Díszkiadás
anyagi ráfordítás		
külső megjelenítés, borító		
illusztrációk		

3

11. Értelmezd a második Mikszáth-írás utolsó előtti bekezdését (*Még egyetlen regény...*)!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Összpontszám **40**